

§ 753

V 16.11.2022, Helsingin kaupungin taidemuseon säätiöiminen

HEL 2021-012568 T 00 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto hyväksyy kaupungin taidemuseon toiminnan ja henkilöstön siirtämisen HAM Helsingin taidemuseosäätiöön 1.1.2023 alkaen.

Käsittely

Esteelliset: Laura Aalto ja Jenni Rope
Esteellisyyden syy: yhteisöjääviys (hallintolain 28.1 § kohta 5)

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 21731
maria.nyfors(a)hel.fi
Atte Malmström, konserniohjauksen päällikkö, puhelin: 310 25472
atte.malmstrom(a)hel.fi
Riina Kopola, erityissuunnittelija, puhelin: 310 28256
riina.kopola(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Luovutussopimus
- 2 Siirtomuistio henkilöstön siirtymisestä
- 3 Siirtoneuvottelujen pöytäkirja
- 4 Kaupungin henkilöstötoimikunnan pöytäkirja
- 5 Sopimus kaupungin taidekokoelman tallettamisesta
- 6 HAM Helsingin taidemuseosäätiön omistajastrategialuonnos
- 7 HAM Helsingin taidemuseosäätiön tulos-, tase- ja kassavirtalaskelma
- 8 HAM Helsingin taidemuseosäätiön toimintasuunnitelma 2023-2025

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

HAM Helsingin taidemuseosäätiö

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Säätiöimisen valmistelu, aiemmat päätökset ja toimivalta

Kaupungin taidemuseo HAM on tällä hetkellä osa kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kulttuuripalvelukokonaisuutta. Sen säätiöimistä on valmisteltu syksystä 2018 alkaen. Kaupunginhallitus on 13.12.2021 § 942 päättänyt HAM Helsingin taidemuseosäätiön perustamisesta ja konsernijaosto on 14.2.2022 § 14 nimennyt sen valmisteluvaiheen hallituksen. Kansliapäällikkö on lisäksi 2.3.2022 § 59 nimennyt valmisteluvaiheelle ohjausryhmän.

Säätiöiminen on valmisteltu kaksivaiheisesti siten, että ensimmäisessä vaiheessa säätiö perustettiin pienellä pääomalla ottamatta vielä kantaa HAMin toiminnan, omaisuuden tai henkilöstön siirtoihin. Säätiön puitteissa on selvitetty mm. säätiöimisen vaikutusta arvonlisäveroihin ja valtionosuuksiin sekä mahdollisen osakeyhtiön perustamista osalle taidemuseon toimintaa. Nyt toisessa vaiheessa päätetään HAMin toiminnan ja henkilöstön siirtämisestä säätiöön. Tämä sisältää päätökset mm. henkilöstö- ja omaisuussirroista sekä säätiön pääomittamisesta ja talousmallista.

Hallintosäännön 7 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan kaupunginvaltuusto päättää merkittävistä ja taloudellisesti laajakantoisista kaupungin hallinnon järjestämisen periaatteista. Tällä päätöksellä kaupunginvaltuusto hyväksyy HAMin toiminnan ja henkilöstön siirtämisen liikkeenluovutuksena säätiölle. Säätiölle myönnettävästä laitosavustuksesta päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä. Säätiöimisen edellyttämät muutokset hallintosääntöön viedään valtuuston päätettäväksi erillisenä asiana. Jäljempänä mainittu kahden miljoonan euron pääomitus tehdään kaupunginhallituksen päätöksellä sen jälkeen, kun valtuusto on hyväksynyt säätiöimisen ja vuoden 2023 talousarvion.

Säätiömuodon toiminnalliset perustelut

HAMin ydintehtävänä on ylläpitää, kartuttaa ja esittää kaupungin omaa taidekokoelmaa. Valtakunnallisesti merkittävään kokoelmaan kuuluu noin 10 000 taideteosta, joista suuri osa on sijoitettu esille julkiseen kaupunkitilaan ja kaupungin kiinteistöihin. Kokoelmia hoitamalla ja kartuttamalla HAM edistää taideteosten säilymistä tuleville sukupolville.

HAMin toiminta vahvistaa kaupunkistrategian tavoitteita Helsingistä kansainvälisesti vetovoimaisena kaupunkina tarjoamalla huippulaatuisia ja helposti saavutettavia näyttelyitä ja tapahtumia. HAM tavoittaa uusia yleisöjä ja on yksi suosituimmista taidemuseoista Suomessa. HAMin yleisötyön avulla kuvataidetta tehdään eri tavoin saavutettavaksi. Kuvataiteen sisältöjen ja moninaisten näkökulmien kautta edistetään sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa. Uusi toimintamuoto on kaikille avoin kuvataiteen näyttely Helsinki Biennaali, joka toteutetaan kuluvalle strategiakaudella vuosina 2023 ja 2025. Sen yhteys HAMin julkiseen taiteeseen sekä näyttely- ja kokoelmatoimintaan on tiivis.

HAM on kuvataiteen asiantuntijaorganisaatio. Se tekee tiivistä yhteistyötä kotimaisten ja kansainvälisten taidetoimijoiden kanssa. HAM toimii asiantuntijana kaupungin kuvataiteen hankkeissa, kuten prosenttiperiaatteella toteutetuissa taideteoshankkeissa. HAM hoitaa opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä alueellista vastuumuseotehtävää taidemuseona Uudellamaalla. Tässä tehtävässään se kehittää Uudenmaan taidemuseotoimintaa vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä alueen taidemuseoiden kanssa.

HAMilla on kaksi toimipistettä, näyttely- ja yleisötyön tilat Tennispalatsissa sekä Helsingin kaupunginmuseon kanssa yhteinen kokoelmakeskus Vantaalla. Toimintaa suunnitellaan jatkettavan nykyisissä toimitiloissa toistaiseksi.

HAMin edellä kuvattu toiminta ja henkilöstö kokonaisuudessaan esitetään siirrettäväksi liikkeenluovutuksen periaatteella HAM Helsingin taidemuseosäätiöön. Säätiö on rekisteröity 11.3.2022. Säätiön sääntöjen mukaan sen tarkoituksena on osana Helsingin kaupunkikonsernia toimia HAMin ylläpitäjänä ja edistää ja tukea kuvataidetta ja sen tunnetuksi tekemistä sekä huolehtia kaupungin taidemuseopalveluista ja taidekokoelmasta sekä harjoittaa muuta taidemuseotoimintaa.

Taidekokoelma jää kuitenkin kaupungin omistukseen ja säätiö hallinnoi sitä erillisellä sopimuksella. Taidekokoelmaan liittyvät investoinnit jäävät myös jatkossa kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan määrärahoihin. Säätiö kartuttaa kokoelmia tekemällä kaupungille esityksiä kokoelmiin ostettavista ja lahjoituksena tai testamentin perusteella vastaanotettavista taideteoksista.

Säätiöimisen tavoitteena on HAMin toimintaedellytysten turvaaminen pitkälle tulevaisuuteen sekä toiminnan vaikuttavuuden kasvattaminen. Säätiömalli parantaisi HAMin mahdollisuuksia tuottaa kaupunkilaisille nykyaikaisia, kiinnostavia ja taiteellisesti korkeatasoisia taidemuseopalveluja. Säätiöiminen mahdollistaisi HAMin talouden ylivuotisen suunnit-

telun sekä omarahoitusosuuden kasvattamisen, markkinointiviestinnän kehittämisen kiinteänä osana taidemuseon toimintaa, säätiön hallituksen tuen taidemuseonjohtajalle sekä paremmat mahdollisuudet johtamismallin kehittämiseen.

Itsenäinen hallinto säätiömuotoisena mahdollistaisi yhtäältä pitkän aikavälin suunnittelun, kun talouden suunnittelu ei olisi sidottu yksittäiseen tilikauteen, ja toisaalta entistä dynaamisemman palvelujen hinnoittelun ja liiketoimintojen kehittämisen. Tavoitteena on kehittää monipuolista yritys yhteistyötä ja kumppanuuksia esimerkiksi yksityisten kokoelmia omistavien säätiöiden ja yksityishenkilöiden kanssa. Kumppanuudet yksityisten kokoelmien kanssa lisäisivät monipuolista kuvataiteen tarjontaa Helsingissä. Yhteistyökumppaneille olisi mahdollista myydä HAMin palveluja, ja kumppanuuksia voitaisiin luoda joustavamin esimerkiksi tapahtumallisuuden ympärille. Säätiöllä on myöhemmin mahdollisuus myös perustaa yhtiömuotoista toimintaa esimerkiksi museokaupan osalta.

Taidemuseolle on tärkeää saada omat viestintä-, markkinointi- ja myyntipalvelut, jotta resursseja voidaan joustavasti kohdentaa Helsinki Biennaalin ja suurten näyttelytuotantojen volyymien kasvattamiseen sekä kumppanuuksien solmimiseen ja yritys yhteistyön vahvistamiseen. Omaleimaisen markkinoinnin kautta on mahdollisuus vahvistaa HAMin tunnettuutta ja lisätä sen houkuttelevuutta yhteistyökumppanina. Säätiömalli vahvistaisi HAMin mahdollisuuksia kehittää yleisösuhdetta ja tuottaa kansainvälisesti merkittäviä ja kiinnostavia ohjelmistoja.

Säätiömalli on taidemuseotoiminnassa yleinen ja toimiva Suomen muissa kaupungeissa. Pääkaupunkiseudulla toimivista taidemuseoista iso osa on säätiömallisia, Kansallisgalleria (Ateneum, Kiasma, Sinerbychoffin taidemuseot) ja EMMA suurimpina. Useat kotimaiset museot ovat onnistuneesti uudistaneet toimintaansa, ja toimintaympäristö on tällä hetkellä merkittävästi erilainen kuin HAMin aloitettua toimintansa Tennispalatsissa vuonna 1999. Asiakkaat kohdistavat museotoimintaan ja elämyksellisiin kulttuuripalveluihin entistä suurempia odotuksia.

Keskeisin etu, jonka säätiömalli taidemuseotoiminnalle tuo, on pitkäjänteinen ja ylivuotinen toiminnan ja talouden suunnittelu. Tulosten ja menojen ylivuotinen käsittely mahdollistaa suuriin ja yleisöjä houkutteleviin kansainvälisiin näyttelyihin sitoutumisen jo vuosia aikaisemmin. Kansainvälistä näyttelytoimintaa tehdään usean vuoden aikajänteellä. Taidenäyttelytoimintaan kuuluu, että toiminnassa otetaan hallittavissa olevia ja huolellisesti arvioituja sisällöllisiä ja taloudellisia riskejä. Taidemuseon tehtävä on tuoda myös esille sisältöjä, joita yleisö ei valmiiksi tunne. Taloudellisten onnistumisten seurauksena HAM voisi käyttää pääosan tuloksestaan oman toimintansa kehittämiseen tai suurempien

tuotantojen tuottamiseen. Säätiömalli kasvattaisi HAMin vastuuta ta-soittaa taloudellisesti paremmin ja heikommin menestyneiden näyttelyiden vaikutuksia. Säätiöllä olisi nykyistä vahvempi vastuu myös tarvittaessa sopeuttaa taloutensa toiminnassa otettuihin riskeihin. Ylivuotinen talouden suunnittelu edistää toimivaa riskienhallintaa ja vastuullista taloudenpitoa.

Kaupunkikonserniin kuuluvan säätiön toimintamalli on vakiintunut ja sen ohjaamiseen on olemassa vahvat käytänteet. Säätiömallissa etuina ovat päätöksentekoprosessien vähäportaisuus ja taidemuseon johtamista tukeva hallitustyöskentely. Kaupunki nimeää säätiön hallituksen, jonka tehtävänä on toimia säätiön hyväksi. Hallitukseen voidaan nimetä luottamushenkilöitä, viranhaltijoita sekä esimerkiksi kulttuuri- ja taidemuseoalan ammattilaisia. Hallituksen osaamisvaatimukset kirjataan omistajastrategiaan. Hallitus ohjaa operatiivista toimintaa ja tukee taidemuseon johtoa, jolloin päätöksenteko on lähellä säätiön toimintaa. Säätiön toiminnan valvonta ja riskienhallinta ovat hallituksen keskeisiä tehtäviä ja sen jäsenillä on vastuu säätiön taloudesta. Säätiön säännöissä on mahdollisuus myös erillisen neuvottelukunnan perustamiselle.

HAM olisi myös säätiönä osa kaupunkikonsernia ja sen vahva Helsinki-identiteetti säilyisi. Taidekokoelma säilyy kaupungin omaisuutena, ja HAM olisi myös jatkossa helsinkiläisten oma taidemuseo. HAMissa on kansainvälisesti ainutlaatuista ja arvostettua osaamista esimerkiksi julkisen taiteen, isojen kansainvälisten näyttelyiden sekä Helsinki Biennaalin sisällöissä ja tuottamisessa. HAM vahvistaa kuvataiteen asemaa Helsingissä sekä suomalaisen kuvataiteen tunnettuutta kansainvälisesti. Tiivis yhteistyö muun kaupunkiorganisaation kanssa olisi myös säätiömuotoisen taidemuseon onnistumisen edellytys. Yhteistyötä jatketaan esimerkiksi kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan ja kaupunkiympäristön toimialan kanssa mm. Helsinki Biennaalin toteuttamisessa ja julkisen taiteen ja kulttuurihyvinvoinnin hankkeissa.

Toiminnan luovuttamista koskeva sopimus ja henkilöstön asema

HAMin toiminnan siirtämisestä säätiölle on laadittu liitteenä 1 oleva luovutussopimus, jossa täsmennetään kaupungilta säätiölle siirtyvä omaisuus. Henkilöstön siirtyminen tapahtuu liikkeenluovutuksen periaatteita noudattaen. Liikkeenluovutuksessa henkilöstö siirtyy ns. vanhoina työntekijöinä, jolloin palvelussuhdetta koskevat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät.

Säätiöimisen valmistelussa on kuultu henkilöstöä kaupungin yhteistointakäytännön mukaisesti. Kevään 2022 aikana kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on järjestetty työyhteisökäsittelyt ja henkilökohtaiset yh-

teistoimintaneuvottelut sekä HAMin koko henkilökunnan kanssa että toimialan hallinnossa.

Liitteenä 2 olevassa siirtomuistiossa on määritelty henkilöstön siirtymistä koskevat periaatteet. Liitteenä 3 on pöytäkirja henkilöstön siirtymistä koskevasta yhteistoimintaneuvottelusta ja liitteenä 4 pöytäkirja kaupungin henkilöstötoimikunnasta, jossa säätiöiminen on käsitelty 12.5.2022.

Liikkeenluovutus koskee yhteensä 56 työsopimussuhteista työntekijää ja kahta viranhaltijaa. HAMin henkilöstön lisäksi säätiön palvelukseen siirtyy kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan hallinnosta yksi henkilö viestintä- ja markkinointipalveluista sekä yksi henkilö ja yksi eläköitymisen johdosta tyhjäksi jäävä vakanssi hallintopalveluista. Määräaikaisten työntekijöiden siirtymiset laaditaan vastaamaan siirtymisen ajankohdan tilannetta. Henkilöt siirtyvät luovutushetkellä heidän aikaisempia tehtäviään vastaaviin tai saman tasoisiin tehtäviin.

Säätiöimisen taloudelliset vaikutukset

Säätiön arvioitu vuosittainen avustustarve

Kaupungin talousarviossa HAM on nykyisin osa kulttuurin ja vapaa-ajan talousarviokohtaa (4 10 01). Säätiöimisen myötä HAMista tulee kaupungin tytäryhteisö, jota rahoitetaan kulttuurin laitosavustusten talousarviokohdalta (4 10 02).

Jos valtuusto hyväksyy HAMin säätiöimisen, säätiö tulee hakemaan kaupungilta laitosavustusta vuosittain. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala valmistelee esityksen laitosavustuksesta yhdessä säätiön kanssa, ja valtuusto päättää laitosavustuksen suuruudesta vuosittain osana kaupungin talousarviota.

HAMin menot osana kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaa ovat 7,4 miljoonaa euroa vuonna 2022. Kun menoista vähennetään HAMin saama valtionosuus ja oman toiminnan tuotot (yhteensä 2,5 miljoonaa), HAMin katevaikutus vuonna 2022 on 4,9 miljoonaa euroa.

HAMin säätiöiminen lisää kaupungin vuosittaisia menoja yhteensä noin yhdellä miljoonalla eurolla. Menojen kasvu johtuu arvonlisäverosta (800 000 euroa), jota käsitellään tarkemmin jäljempänä, sekä lisähallinto- ja toimintakuluista (yhteensä 200 000 euroa).

Jotta säätiö pystyy kattamaan HAMin aiempaan palvelutasoon ja säätiöimisestä aiheutuviin lisäkustannuksiin perustuvat menot, sen arvioidaan tarvitsevan kaupungilta laitosavustusta noin 5,9 miljoonaa euroa vuodessa. Säätiön menojen arvioidaan olevan vuonna 2023 noin 8,8 miljoonaa euroa. Loppuosa menoista on tarkoitus kattaa valtionosuu-

della, HAMin oman toiminnan tuotoilla sekä kertaluontoisella avustuksella Helsinki Biennaalia varten.

Säätiön menot eivät sisällä HAMin käytössä olevien tilojen vuokrakulua, vaan se jää edelleen kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan menoihin. Verohallinnon elokuussa antaman ennakkoratkaisun myötä on päädytty siihen, että säätiö saa tilat kaupungilta käyttöönsä pääsääntöisesti vastikkeetta. Tällä säästetään merkittävä arvonlisäverokustannus, jonka säätiö joutuisi tiloista maksamaan. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle jää siten 1,8 miljoonaa euroa HAMin tiloihin liittyvää vuokrakulua, jonka se maksaa kaupunkiympäristön toimialalle, muttei peri sitä säätiöltä.

Säätiöimisen arvonlisäverovaikutukset

Verohallinnon 4.8.2022 antaman tuloverotuksen ennakkoratkaisun mukaan säätiötä pidetään verotuksessa tuloverolain 22 §:n mukaisena yleishyödyllisenä yhteisönä.

Tuloverolaissa tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö on arvonlisäverovelvollinen vain, jos sen harjoittamasta toiminnasta saatua tuloa pidetään tuloverolain mukaan yhteisön veronalaisena elinkeinotulona. Säätiö on siten arvonlisäverovelvollinen niistä palvelujen ja tavaroiden myynneistä, jotka katsotaan sen elinkeinotuloksi tuloverotuksessa.

Elinkeinotoimintana pidetään muun muassa tavanomaisten tavaroiden myyntiä, joka suuntautuu rajoittamattomaan asiakaspiiriin, on jatkuvaa ja tapahtuu käyvin hinnoin kilpailutilanteessa markkinoilla. Säätiölle siirtävistä toiminnoista elinkeinotoiminnaksi katsotaan HAMin museokaupan toiminta.

Säätiöimisen valmistelussa on tutkittu myös säätiön mahdollisuutta haakeutua vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi museo- ja näyttelytoiminnastaan. Korkeimman hallinto-oikeuden museotoimintaa koskevissa ratkaisuissa (15.2.2019 T546 ja 28.5.1999 T1325) arvonlisäverovelvollisuutta vapaaehtoisesti hakeneet yhteisöt eivät kuitenkaan päässeet arvonlisäverovelvollisiksi museo- ja näyttelytoiminnastaan, koska toiminnan ei katsottu tapahtuvan liiketoiminnan muodossa. Näiden ratkaisujen perusteella ei pidetty todennäköisenä, että HAMin näyttely- ja museotoiminta olisi hyväksytty arvonlisäverolaissa tarkoitetuksi liiketoiminnaksi.

Säätiö ei siis saa vähentää museo- ja näyttelytoimintaansa varten tekemiensä ostojen arvonlisäveroa, vaan se jää säätiön kustannukseksi. Säätiön mahdollisuus vähentää tekemiensä ostojen arvonlisäverot rajoittuu säätiön toiminnan alkaessa museokaupan toimintaan. Säätiöimisen arvioitu arvonlisäverokustannusvaikutus on palvelujen oston, ai-

neiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä koneiden vuokrien osalta vuonna 2023 noin 800 000 euroa.

Kaupunki on hakenut verohallinnolta arvonlisäverotusta koskevaa ennakkoratkaisua myös toimintamallille, jossa kaupunki luovuttaisi toimitilat säätiön käyttöön vastikkeettomasti. Verohallinnon 16.8.2022 antaman ennakkoratkaisun perusteella tilojen vastikkeettomasta käyttöön antamisesta ja saamisesta ei aiheudu arvonlisäverokustannusta kaupungille tai säätiölle eikä toimitilat omistaville tahoille toisin kuin vuokrauksesta, vaan tilat säilyvät ne omistavilla tahoilla nykyiseen tapaan arvonlisäveron vähennykseen oikeuttavassa käytössä ja kaupungilla arvonlisäveron kuntapalautukseen oikeuttavassa käytössä. Kaupunki avustaa säätiötä tilojen vastikkeettoman käyttöön antamisen muodossa rahallisen vuokra-avustuksen sijaan. Ennakkoratkaisu ei koske HAMin museokaupan tiloja, joissa harjoitetaan arvonlisäverollista toimintaa.

Koska kaupunki antaa tilat vastikkeetta säätiön käyttöön, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle jää 1,8 miljoonaa euroa HAMin tiloihin liittyvää vuokratulua. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala huolehtii säätiön käyttöön tulevien toimitilojen ylläpitoon liittyvistä hallinnointitehtävistä ja maksaa tiloista sisäistä vuokraa kaupunkiympäristön toimialalle, muttei peri sitä säätiöltä.

Verohallinnon ennakkoratkaisut ovat kokonaisuudessaan asian oheismateriaalina.

Säätiöimisen yhteydessä tehtävä pääomitus

Säätiötä esitetään pääomitettavaksi kahdella miljoonalla eurolla toiminnan ja henkilöstön siirron yhteydessä. Pääomittamisella turvataan säätiön maksukyky, vakavaraisuus ja luottokelpoisuus. Samalla vahvistetaan säätiön taloudellista itsenäisyyttä ja mahdollistetaan sen kasvustrategian käynnistyminen.

Säätiöimisen tavoitteena on myös museon toiminnan vaikuttavuuden kasvattaminen ja tasoloikka kansainvälisessä toimintaympäristössä. Taidemuseon uuden toiminnan onnistumisen edellytyksenä ovat henkilöstön osaamisen vahvistaminen sekä uusien kumppanuuksien ja liiketoimintamahdollisuuksien kehittäminen. Näitä tullaan vahvistamaan säätiöön tehtävillä keskeisillä rekrytoinneilla.

Kaupunginhallitus tulee päättämään pääomituksesta sen jälkeen kun valtuusto on hyväksynyt talousarvion vuodelle 2023.

Säätiön saamat valtionosuudet

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi**Y-tunnus**

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa on varmistettu, että HAMin toiminnan siirtämisellä säätiömuotoon ei ole vaikutusta ministeriön myöntämään valtionosuuteen eikä alueellisen vastuumuseotoiminnan asemaan ja tukeen.

Museolain 5 §:n 6 kohta edellyttää, että jotta säätiö hyväksyttäisiin valtionosuuteen oikeutetuksi, sen taidekokoelman säilyminen museokokoelmana tulee varmistaa myös museon lopettaessa toimintansa. Tämä on turvattu kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimintasäännössä. Kaupungin taidekokoelman tallettamisesta säätiöön on lisäksi laadittu museolain 5 §:n 5 kohdan perusteluissa tarkoitettu sopimus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö maksaa valtionosuuden ja alueellisen vastuumuseotoiminnan tuen jatkossa suoraan säätiölle. Säätiön rahoituslaskelmissa valtionosuuden määräksi on arvioitu 1,1 miljoonaa euroa, joka vastaa vuoden 2022 tasoa. Sen oletetaan pysyvän lähivuosi-
na ennallaan.

Säätiön omarahoitustavoite

Säätiö organisaatiomuotona mahdollistaa monipuolisen omarahoituspohjan kehittämisen. Tavoitteena on vakiinnuttaa HAMin omarahoitusosuus noin 20 prosentin tasolle. Se on noin kuusi prosenttiyksikköä nykyistä tasoa korkeampi.

Omarahoituksen arvioidaan kasvavan vuosina 2023–2025 1,5 miljoonasta eurosta noin 1,8 miljoonaan euroon. Omarahoitusta kasvatetaan ensisijaisesti kansainvälisillä suurta yleisöä kiinnostavilla näyttelyillä, joiden toteuttaminen on säätiömuodossa helpompaa talouden ylivuotisen suunnittelun myötä. Niiden avulla tavoitellaan maksavien asiakkaiden määrän kasvua.

Säätiön oma markkinointiviestintä kykenee reagoimaan nopeasti kävijämäärien muutoksiin ja tukemaan HAMin brändiä ja näkyvyyttä. Oman markkinointiviestinnän avulla myös media- ja yritys yhteistyötä voidaan kehittää nykyistä tehokkaammin. Lisäksi erilaisten myytävien palvelujen skaalaa voidaan laajentaa, myytäviä palveluja tuotteistaa ja niiden markkinointia tehostaa. Säätiönä HAM voi sopia kumppanuuksia juuri sen profiiliin parhaiten sopivien, kokoelmia omistavien säätiöiden kanssa ja tarjota näille asiantuntijapalveluja.

Säätiömallin etujen realisoituminen ja omarahoituksen vakiintuminen vie arviolta kolmesta viiteen vuotta. Kun tulostaso on vakiintunut, kaupungin myöntämän laitosavustuksen tasoa tarkastellaan uudelleen. Tässä otetaan huomioon myös kaupungin omistaman taidekokoelman ja siihen liittyvien kustannusten kasvu. Laitosavustuksen taso arvioidaan vuosittain osana talousarviovalmistelua.

Säätiön tulevien vuosien talouslaskelmat

Säätiön vuosien 2023–2025 taloutta on tarkasteltu tarkemmin liitteenä 7 olevissa tulos-, tase- ja kassavirtalaskelmissa. Tarkastelussa on lähdetty siitä, että säätiö täyttää yleishyödyllisen toiminnan kriteerit eikä tavoittele voittoa. Laskelmissa oletetaan, että säätiön laitosavustus, pääomitus ja valtionosuudet toteutuvat edellä kuvatulla tasolla.

Vuosittain myönnettävän laitosavustuksen lisäksi säätiöiminen aiheuttaa kaupungille kertaluonteisia kustannuksia vuosina 2022 ja 2023.

Vuoden 2022 kertaluonteiset kulut ovat 200 000 euroa, joista suurin erä on säätiölle jo perustamisvaiheessa annettu alkupääoma 100 000 euroa.

Vuoden 2023 kertaluonteiset kulut ovat noin kolme miljoonaa euroa, jotka koostuvat säätiöimisen yhteydessä tehtävästä kahden miljoonan euron pääomituksesta, 500 000 euron lisämäärärahasta Helsinki Biennaalin järjestämistä varten sekä arviolta 450 000 euron suuruisesta ns. kompensatioavustuksesta. Sillä tarkoitetaan kaupungilta säätiölle siirtyvän omaisuuden ja siirtyvien velkojen välistä erotusta. Kaupunki maksaa erotuksen säätiölle toiminnan luovutuksen yhteydessä, jotta siirtyvän omaisuuden määrä vastaa siirtyvien velkojen määrää, eikä kaupungille tai säätiölle muodostu omaisuuden siirrosta tulosvaikutusta eli luovutusvoittoa tai -tappiota. Biennaalin kustannukset sisältyvät jatkossa säätiön saamaan laitosavustukseen, eikä niitä tarvitse ylivuoti-sen taloussuunnittelun vuoksi huomioida biennaalivuosina erikseen.

Vuonna 2023 säätiön arvioidaan tekevän poistojen jälkeen noin 170 000 euron voitollisen tuloksen, jolla kerrytetään varoja tulevien vuosien toiminnan kehittämiseen ja riskien hallintaan. Seuraavina vuosina säätiön tuloksen arvioidaan nousevan maltillisen tasaisesti.

Kaupungin taidekokoelman tallettaminen säätiöön

HAMin taidekokoelma jää säätiöimisen jälkeenkin kaupungin omistukseen ja se talletetaan säätiöön erillisellä sopimuksella. Noin 10 000 teoksen kokoelmaan kuuluu pääosin suomalaista taidetta 1800-luvun puolivälistä nykypäivään. Myös kaupungin tonteilla ja kiinteistöissä olevat julkisen taiteen teokset kuuluvat siihen. Lisäksi kokoelmaan voi kuulua siihen talletettuja valtion tai kolmannen osapuolen omistuksessa olevia taideteoksia, arkistoaineistoa ja esineitä. Kaupungin taidekokoelmaa kartutetaan aktiivisesti uusia teoksia hankkimalla ja lahjoituksia vastaanottamalla.

Säätiö huolehtii kaupungin taidekokoelman turvallisesta säilyttämisestä, ylläpidosta ja kartuttamisesta sekä käytöstä, esittämisestä ja sijoitte-

lusta eri kohteisiin. Sen tarkoituksena on kartuttaa kaupungille korkeatasoista taidekokoelmaa, avata sitä yleisölle ja toimia kuvataiteen asiantuntijana kaupungin prosenttiperiaate- ja taidelahjoitushankkeissa. Kokoelman osana on julkinen taide, jota sijoitetaan ja ylläpidetään yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan kanssa.

Kaupunki osoittaa vuosittain taidekokoelmien ja julkisen taiteen kartuttamiseen erilliset määrärahat. Taidekokoelmien kartuttamiseen osoitettu määräraha jää kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan investointimäärärahoihin. Säätiö vastaa kaupungin taidekokoelman kartuttamisesta tekeillä kaupungille esityksiä kokoelmaan ostettavista ja lahjoituksena tai testamentin perusteella vastaanotettavista taideteoksista. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla tehdään jatkossa vuosittain muutamia kymmeniä hankinta- tai muita viranhaltijapäätöksiä teosten ostamisesta tai vastaanottamisesta. Lisäksi säätiö tekee taideasiantuntijana esityksiä kaupungille prosenttiperiaatteen mukaisista kokoelmaan liitettävistä taidehankinnoista. Myös näistä tehdään kaupungilla tarvittavat viranhaltijapäätökset.

Kaupungin kasvaessa myös kaupungin omistama taidekokoelma sekä julkisen taiteen kokoelma ja siihen liittyvät kustannukset kasvavat. Julkisen taiteen määrärahalla tehdään myös julkisten taideteosten korjaushankkeita. Tämä otetaan huomioon kokoelman ylläpitoon myönnettävässä rahoituksessa. Kaupunki tekee päätökset julkisen taiteen määrärahalla tehtävistä korjaushankkeista säätiön esityksestä. Pienemmät vuosittaiset korjaus-, kalusto- ym. investoinnit säätiö pystyy laskelmien perusteella rahoittamaan pääosin omilla tuotoillaan.

Julkisen taiteen korjaus- ja ylläpitovastuu jaetaan säätiön ja kaupunkiympäristön toimialan kesken vakiintuneen käytännön mukaisesti. Kaupunkiympäristön toimiala vastaa teosten perustuksista, jalustoista, teknisluontoisista laitteista sekä tavanomaisista puhtaanapitotoimenpiteistä. Säätiö puolestaan vastaa taideteoskonservoinnista.

Taidekokoelman tallettamisesta säätiöön on laadittu liitteenä 5 oleva sopimus, jonka mukaan säätiö saa kokoelmaan täyden hallinnan sekä oikeuden hoitaa, säilyttää, käyttää ja kartuttaa kokoelmaa sopimuksen ehtojen mukaisesti. Kyseessä ei ole palvelusopimus eikä kaupunki suorita säätiölle tehtävien hoitamisesta vastiketta. Sopimuksen liitteessä tullaan määrittelemään myös määrärahojen käytön, kokoelman kartuttamista koskevan päätöksenteon ja asiantuntijana toimimisen periaatteet. Lisäksi sopimukseen kirjataan julkisen taiteen ylläpitoon ja korjaukseen liittyvät työnjaot, vastuut ja toimintatavat.

Säätiön omistajastrategia ja konserniohjaus

Säätiölle on valmisteltu omistajastrategia kuten muillekin kaupungin tytäryhteisöille. Päätöksen omistajastrategiasta tekee voimassa olevan konserniohjeen mukaisesti kaupunginhallitus. Luonnos omistajastrategiasta on liitteenä 6.

Luonnoksen mukaan HAM Helsingin taidemuseosäätiö kuuluu kaupungin muihin kuin markkinaehtoisesti toimiviin tytäryhteisöihin ja sen tehtävänä on nykyaikaisen kansainvälisesti arvostetun taidemuseon ja taidemuseotoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen sekä Helsingin vetovoimaa kansainvälisenä kuvataidekaupunkina vahvistavien kuvataidehankkeiden, kuten Helsinki Biennaalin, toteuttaminen. Säätiö huolehtii kaupungin taidekokoelman turvallisesta säilyttämisestä, ylläpidosta ja kartuttamisesta sekä käytöstä, esittämisestä ja sijoittelusta eri kohteisiin.

Omistajastrategialuonnoksen mukaan säätiön tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa. Säätiö kuuluu kaupungin konserniohjauksessa kulttuurin ja vapaa-ajan apulaispormestarin toimialaan.

Tavoitteiden osalta luonnoksessa todetaan muun muassa, että säätiö kartuttaa kaupungille korkeatasoista taidekokoelmaa ja avaa sitä yleisöille sekä toimii kuvataiteen asiantuntijana kaupungin prosenttiperiaate- ja taidelahjoitushankkeissa. Säätiö tuottaa monipuolista ja korkeatasoista kotimaista ja kansainvälistä näyttelyohjelmistoa mahdollisimman laajalle ja monimuotoiselle yleisölle. Säätiö kasvattaa pitkäjänteisesti toimintansa suhteellista omarahoitusosuutta säätiöimistä edeltävästä tasosta.

Kaupunginhallituksen konsernijaosto nimeää säätiön hallituksen. Hallituksen kollektiivisen osaamisen osalta omistajastrategialuonnoksessa määritellään keskeisiksi osaamisalueiksi kuntalaissa ja konserniohjeessa tarkoitettujen yleisten toimiala-, talous- ym. osaamisten ohella kansainvälinen toiminta ja verkostojen rakentaminen, kulttuurialan tuntemus ja taidemuseotoiminta, markkinointi ja viestintä, myynti- ja palveluliiketoiminta sekä varainhankinta ja -hallinta. Säätiön hallitus kuuluu kaupungin palkkioryhmään C.

Valtiontukiarviointi säätiön toimintavaiheessa

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 (1) artiklan mukaan jäsenvaltion myöntämä tai valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Valtiontukisääntöjä sovelletaan kuitenkin ainoastaan silloin, kun tuensaajana on yritys. Valtiontukiarvioinnissa on näin ollen selvitettävä, on-

ko HAM Helsingin taidemuseosäätiö valtioneuvoston mukainen yritys eli harjoittaako se taloudellista toimintaa.

Yrityksellä tarkoitetaan taloudellista toimintaa harjoittavaa yksikköä riippumatta sen oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta. Taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluita tarjotaan markkinoilla (komission tiedonanto valtioneuvoston päätöksestä 2016/C 262/01, jäljempänä käsitetiedonanto, kohdat 6–12).

HAMin säätiöimisen ensimmäisen vaiheen valtioneuvoston tarkastelussa on arvioitu, ettei taidemuseosäätiön harjoittama toiminta ole siirtymäkauden aikana luonteeltaan taloudellista eikä säätiön perustamisvaiheen rahoitukseen siten katsottu sisältyvän SEUT 107 (1) artiklan mukaista valtioneuvoston tukea. Säätiön toiminnan taloudellista luonnetta on kuitenkin syytä arvioida uudelleen siirtymäkauden päättyttyä ja säätiön varsinaisen toiminnan alkaessa. Valtioneuvoston arviointi on tehty kaupunginkanslian oikeuspalveluissa.

EU:n komissio on todennut, että kulttuurin ja kulttuuriperinnön suojelun ja säilyttämisen alaan kuuluu monenlaista toimintaa, esimerkiksi museoita, arkistoja, kirjastoja, kulttuurikeskuksia, teattereita, historiallisia paikkoja ja rakennuksia sekä käsityöperinnettä. Erityisen luonteensa vuoksi tiettyjen kulttuurin-, kulttuuriperinnön- ja luonnonsuojeluun liittyvien toimien voidaan katsoa olevan ei-taloudellisia. Tällöin näiden toimintojen julkinen rahoittaminen ei myöskään ole valtioneuvoston tukea (käsitetiedonanto, kohdat 33–34).

Komissio katsoo käsitetiedonannossaan, että julkiselta rahoittamiselta puuttuu taloudellinen luonne, kun se kohdistuu sellaiseen kulttuuria ja kulttuuriperintöä suojelemaan ja säilyttävään toimintaan, joka on maksutta avoinna suurelle yleisölle. Toiminnan luonnetta ei muuta taloudelliseksi se, jos kävijät joutuvat maksamaan rahallisen korvauksen, joka kattaa vain murto-osan todellisista kustannuksista, sillä maksua ei voida katsoa todelliseksi korvaukseksi tarjotusta palvelusta (käsitetiedonanto, kohta 34).

Lisäksi monet kulttuurin ja kulttuuriperinnön suojeluun tähtäävät toimet sulkevat luonteensa vuoksi pois todellisten markkinoiden olemassaolon. Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi sellaisen julkisen arkiston ylläpito, jossa säilytetään asiakirjojen ainoita kappaleita. Komission näkemyksen mukaan myös tällainen toiminta on ei-taloudellista (käsitetiedonanto, kohta 36).

Omistajastrategialuonnoksen mukaan säätiö kuuluu kaupungin muihin kuin markkinaehtoisesti toimiviin tytäryhteisöihin ja sen tehtävänä on nykyaikaisen kansainvälisesti arvostetun taidemuseon ja taidemuseotoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen sekä Helsingin vetovoimaa

kansainvälisenä kuvataidekaupunkina vahvistavien kuvataidehankkeiden, kuten Helsinki Biennaalin, toteuttaminen. Säätiön tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa ja sen tuloista noin 85 prosenttia on arvioitu koostuvan julkisista tuista. Siten voidaan katsoa, että säätiön pääasiallisessa toiminnassa ei ole kyse taloudellisesta toiminnasta.

Säätiö tulee kuitenkin ylläpitämään myös Tennispalatsissa sijaitsevaa museokauppaa, jonka toimintaa voidaan ainakin lähtökohtaisesti pitää taloudellisena. Valtiontukisääntelyn mukaan pääsääntöisesti, jos tuensaaja harjoittaa sekä taloudellista että muuta kuin taloudellista toimintaa, tuen myöntäjän on varmistettava, että muulle kuin taloudelliselle toiminnalle annettua julkista rahoitusta ei käytetä taloudellisen toiminnan ristiintukemiseen.

Jos kuitenkin kyseessä on infrastruktuurin sekakäyttö siten, että infrastruktuuria tai muuta resurssia käytetään lähes yksinomaan muuhun kuin taloudelliseen toimintaan, komissio on katsonut, että sen rahoitus voi jäädä kokonaisuudessaan valtiontukisääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle. Tällöin edellytetään, että infrastruktuurin taloudellinen käyttö on pelkästään liitännäistoimintaa eli toimintaa, joka liittyy suoraan infrastruktuurin toimintaan ja on sen kannalta välttämätöntä tai joka liittyy kiinteästi sen pääasialliseen muuhun kuin taloudelliseen käyttöön. Näin pitäisi katsoa olevan silloin, kun tällaiset taloudelliset toiminnot kuluttavat samoja tuotantopanoksia kuin pääasiallinen muu kuin taloudellinen toiminta, toisin sanoen materiaaleja, laitteita, työvoimaa tai kiinteää pääomaa. Taloudellisten liitännäistoimintojen on pysyttävä laajuudeltaan suppeina suhteessa infrastruktuurin kapasiteettiin (käsitetiedonanto, kohta 207).

Museokauppa liittyy kiinteästi säätiön ei-taloudelliseen museotoimintaan. Museokappaa nähdään tänä päivänä jopa osaksi kulttuurielämystä, koska hyvä museokauppa täydentää museokokemuksen kokonaisvaltaiseksi elämykseksi. Kauppa sijaitsee Tennispalatsissa samoissa tiloissa kuin varsinaiset museotilat ja kaupassa hyödynnetään museon henkilökuntaa. Siten taidemuseosäätiön museokauppa hyödyntää samoja resursseja kuin varsinainen museo, kuitenkin rajoitetusti. Kaupan tulojen arvioidaan olevan vain noin 1,5 prosenttia säätiön kokonaistuloista. Museokaupalla on lisäksi korkeintaan marginaalinen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Näin ollen HAM Helsingin taidemuseosäätiön tukemiseen ei katsota sisältyvän SEUT 107 (1) artiklan mukaista kiellettyä valtiontukea.

Säätiön hankintaoikeudellinen asema

Myös säätiön hankintaoikeudellista asemaa ja sidosyksikköasemaa on tarkasteltu kaupunginkanslian oikeuspalvelujen toimesta.

Säätiö on julkisista hankinnoista annetun lain näkökulmasta hankintayksikkö eli se kuuluu hankintalain soveltamisalan piiriin. Kaupunki nimittää säätiön hallituksen jäsenet ja valvoo säätiön toimintaa. Kaupunki rahoittaa säätiön toimintaa myöntämällä sille vuosittaisia avustuksia. Lisäksi säätiön toiminnan luonne täyttää hankintalain edellytyksen siitä, että säätiö on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta.

Säätiö on lisäksi kaupungin sidosyksikkö. Sen lisäksi, että kaupunki käyttää määräysvaltaa säätiöön, säätiön tarkoituksena on osana kaupunkikonsernia huolehtia kaupungin taidemuseopalveluista ja taidekokoelmasta. Säätiön toiminta kohdistuu siten Helsingin kaupunkiin. Säätiössä ei ole yksityistä pääomaa. Sidosyksikköasemasta on tehty säätiön sääntöihin sen edellyttämä kirjaus.

Säätiöimisen yhteydessä tehtävät muutokset hallintosäätöön

Säätiöiminen edellyttää muutoksia kaupungin hallintosäätöön 1.1.2023 alkaen. Muutokset valmistellaan erillisenä esityksenä valtuuston päätettäväksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 21731
maria.nyfors(a)hel.fi
Atte Malmström, konserniohjauksen päällikkö, puhelin: 310 25472
atte.malmstrom(a)hel.fi
Riina Kopola, erityissuunnittelija, puhelin: 310 28256
riina.kopola(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Luovutus sopimus
- 2 Siirtomuistio henkilöstön siirtymisestä
- 3 Siirtoneuvottelujen pöytäkirja
- 4 Kaupungin henkilöstötoimikunnan pöytäkirja
- 5 Sopimus kaupungin taidekokoelman tallettamisesta
- 6 HAM Helsingin taidemuseosäätiön omistajastrategialuonnos
- 7 HAM Helsingin taidemuseosäätiön tulos-, tase- ja kassavirtalaskelma
- 8 HAM Helsingin taidemuseosäätiön toimintasuunnitelma 2023-2025

Oheismateriaali

- 1 Tuloverotuksen ennakkoratkaisu
- 2 Lahjaverotuksen ennakkoratkaisu
- 3 Arvonlisäverotuksen ennakkoratkaisu

07.11.2022

Asia/15

Muutoksenhaku

Kunnallisvalitus, valtuusto

Otteet

Ote

HAM Helsingin taidemuseosää-
tiö

Tiedoksi

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 31.10.2022 § 717

HEL 2021-012568 T 00 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

31.10.2022 Pöydälle

Esteelliset: Laura Aalto ja Jenni Rope

Esteellisyyden syy: yhteisöjääviys (hallintolain 28.1 § kohta 5)

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Jussi Hal-
la-ahon ehdotuksesta.

13.12.2021 Ehdotuksen mukaan

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 21731
maria.nyfors(a)hel.fi

Atte Malmström, konserniohjauksen päällikkö, puhelin: 310 25472
atte.malmstrom(a)hel.fi

Riina Kopola, erityissuunnittelija, puhelin: 310 28256
riina.kopola(a)hel.fi